

Onderwijssecretariaat van Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap
Ravensteingalerij 3 bus 7 1000 Brussel tel. 02/506 41 50 fax 02/502 12 64 info@ovsg.be
www.ovsg.be

Algemene Muziekcultuur

Middelbare graad

Leerplan

Deeltijds Kunstonderwijs – studierichting muziek

Inhoudstafel

1. Inleiding	p. 1
2. Doelstellingen	p. 3
3. Gebruik van het bijgestuurd leerplan	p. 4
4. Het bijgestuurd leerplan	p. 5
5. Evaluatie	p. 17
6. Bijlage bij het derde hoofdstuk: emotionele (affectieve) beleving	p. 18

1. Inleiding

Eén van de belangrijkste doelstellingen van het deeltijds kunstonderwijs sinds de invoering van de structuur van 1990 is de leerlingen een brede muzikale vorming te geven. Deze doelstelling werd mogelijk gemaakt doordat de leerlingen vanaf de middelbare graad kunnen kiezen voor één of meerdere opties. Elke optie bestaat uit minstens twee vakken die elkaar aanvullen. Het is precies deze complementariteit die een bredere muzikale vorming mogelijk maakt. Daarom is samenhang tussen de verschillende vakken noodzakelijk.

De leerlingen krijgen (meestal) les van verschillende leerkrachten. Willen we komen tot een samenhang om op die manier de bovenvermelde doelstelling te kunnen realiseren, dan mag van de leerkrachten verwacht worden dat ze weten wat er in de andere vakken wordt gegeven om er zo goed mogelijk te kunnen op in spelen.

Een geïntegreerd agenda (waar per week alle gevolgde vakken op vermeld worden) is een goed hulpmiddel, maar is zeker niet het enig zaligmakende.

Het bestuderen van leerplannen van andere vakken daarentegen is minstens even belangrijk.

Bij wijze van voorbeeld halen we enkele passages aan uit de leerplannen instrument, koor en samenspel, waaruit blijkt hoeveel mogelijkheden er zijn om te komen tot samenhang tussen de verschillende vakken.

- In alle **minimumleerplannen instrument en ook in het minimumleerplan zang** staat bij het hoofdstuk VIII “Ontwikkeling van het luister- en reactievermogen” onder “Ten geleide” volgende zin : “Het vermogen om te luisteren, in de eerste plaats naar zichzelf, en te reageren op auditieve en visuele impulsen, dient ook in de instrument- en zangles vanaf het begin ontwikkeld te worden”.

Dit is ongetwijfeld ook van toepassing in de lessen AMC.

- In alle **minimumleerplannen instrument en ook in het minimumleerplan zang** worden de doelstellingen voor de middelbare graad als volgt omschreven :

- Bevestiging en uitbreiding van de verworvenheden uit de lagere graad in een evenwichtige verhouding tussen de technische en muzikale aspecten.
- Aandacht voor esthetiek en stijl.

Ook deze aspecten zijn van toepassing in de lessen AMC.

- In het **minimumleerplan koor** staan bij de toelichtingen en aanbevelingen in de middelbare graad volgende rubrieken bij “Leerinhoud” : stemtechniek, ontwikkeling van reflexen, muzikaliteit en repertoire, cursorisch lezen, attitudevorming en evaluatie. We halen de tekst aan van drie van deze leerinhouden en geven een vertaling naar het vak AMC.

- **Ontwikkeling van reflexen**

Naast de individuele uitvoering van zijn stempartij wordt van de koorzanger verwacht dat hij reageert op de impulsen die uitgaan van de partituur, de dirigent en de medezangers. Dit veronderstelt de bereidheid tot medewerking, maar ook de ontwikkeling van het auditief en visueel reactievermogen.

Vertaling naar het vak AMC

Naast de individuele inbreng wordt van de leerling AMC verwacht dat hij reageert op de impulsen die uitgaan van de partituur, de leerkracht en de medeleerlingen. Dit veronderstelt de bereidheid tot medewerking, maar ook de ontwikkeling van het auditief en visueel reactievermogen.

➤ **Muzikaliteit en repertoire**

Voor de leerling wordt de deelname aan het koor slechts zinvol wanneer hij zich daardoor muzikaal kan verrijken. Daarom is niet alleen de keuze van het repertoire belangrijk, maar ook de wijze van esthetische en artistieke uitdieping.

Vertaling naar het vak AMC

Voor de leerling wordt de deelname aan de les AMC slechts zinvol wanneer hij zich daardoor muzikaal kan verrijken. Daarom is niet alleen de keuze van de leerstof belangrijk, maar ook de wijze van esthetische en artistieke uitdieping.

➤ **Attitudevorming**

Een intensieve, artistiek gerichte werking aan een aangepast tempo heeft een positieve invloed op de inzet en de volharding. De leerling moet elke afwezigheid als een gemis ervaren. Ook de menselijke sfeer binnen het koor is van groot belang.

Vertaling naar het vak AMC

Een intensieve, artistiek gerichte manier van lesgeven aan een aangepast tempo heeft een positieve invloed op de inzet en de volharding. De leerling moet elke afwezigheid als een gemis ervaren. Ook de menselijke sfeer binnen de les AMC is van groot belang.

- In het **minimumleerplan samenspel/optie instrument** staat onder “Ten geleide” o.a. het volgende:

- Begeleid en geleid door de vakleerkracht ontwikkelen de leerlingen al musicerend uiteenlopende, elkaar aanvullende vaardigheden :
  - luister-, reactie- en aanpassingsvermogen;
  - interactie tussen de individuen onderling en de groep;
  - aanvoelen en inzien van normatieve factoren m.b.t. tempo, karakter, evenwicht, toonzuiverheid, dynamiek, expressie.
- Door de wisselwerking van algemeen-muzikale, cognitieve en socio-culturele elementen heeft het samenspel een vormende waarde. Voor de motivatie van de leerling is het belangrijk dat de muzikale beleving steeds op de eerste plaats staat.

Vertaling naar het vak AMC.

- Begeleid en geleid door de vakleerkracht ontwikkelen de leerlingen uiteenlopende, elkaar aanvullende vaardigheden :
  - luister-, reactie- en aanpassingsvermogen;
  - interactie tussen de individuen onderling en de groep;
  - aanvoelen en inzien van normatieve factoren m.b.t. tempo, karakter, evenwicht, toonzuiverheid, dynamiek, expressie.
- Door de wisselwerking van algemeen-muzikale, cognitieve en socio-culturele elementen heeft AMC een vormende waarde. Voor de motivatie van de leerling is het belangrijk dat de muzikale beleving steeds op de eerste plaats staat.

Het bestuderen van leerplannen van andere vakken gebeurt best in overleg met verschillende collega's. Naast dit belangrijk gespreksonderwerp kunnen uiteraard nog vele andere onderwerpen aan bod komen in de diverse vakvergaderingen.

2. Doelstellingen

Hoofddoelstelling

AMC heeft tot doel de leerlingen nieuwsgierig en enthousiast te maken voor kunstbeleving in het algemeen en muziek in het bijzonder.

Algemene doelen

1. AMC steunt zich op en onderhoudt de reeds verworven kennis en vaardigheden vanuit de lagere graad.
2. AMC werkt als omringingsvak ondersteunend voor de andere vakken in de middelbare graad.
3. AMC verbreedt de muzikale belevingswereld van jongeren en volwassenen door gebruik te maken van verschillende stijlen en genres.
4. AMC speelt in op de muzikale actualiteit.
5. AMC werkt aan het analytisch, expressief en creatief inzicht van de leerling tijdens het beluisteren en decoderen van een partituur met de bedoeling om tot een betere muzikale beleving te komen.
6. In AMC leert de leerling stilistische en technische kenmerken te verwoorden in relatie tot de expressieve waarde van de te beluisteren en/of te spelen partituren.
7. AMC is voornamelijk een “doe-vak”, waarbij inzichtelijk leren kan ontstaan vanuit het actief luisteren en/of het zelf musiceren.
  - Om deze doelstellingen te kunnen realiseren is het vanzelfsprekend dat er een goede communicatie noodzakelijk is tussen de collega's.
  - Om deze doelstellingen te bereiken is het aan te bevelen gebruik te maken van ICT. Daarom wordt erop aangedrongen dat de academie zoveel mogelijk zelf instaat voor didactisch materiaal (CD, video, partituren, P.C. ...).

3. Gebruik van het bijgestuurd leerplan

Dit bijgestuurd leerplan AMC is een graadsleerplan. Dit betekent dat de leerkrachten AMC, in overleg met de directie zelf bepalen hoe ze de leerstof zullen verdelen over de drie jaren AMC.

1. Dit bijgestuurd leerplan is een graadsleerplan.
2. Het bijgestuurd leerplan is in vier kolommen onderverdeeld: doelstellingen, B/U, leerinhouden en methodologische wenken. Bij de leerinhouden wordt een onderscheid gemaakt tussen Basisleerinhouden (B) en Uitbreidingsleerinhouden (U).
  - Basisleerinhouden : verplichte leerstof
  - Uitbreidingsleerinhouden : facultatief afhankelijk van het niveau van de groep
3. Het bijgestuurd leerplan is ingedeeld in drie hoofdstukken:
  - A. De parameters
    - Toonduur (ritme, metrum, tempo)
    - Toonhoogte: a. (horizontaal: melodie)
b. (verticaal: samenklank)
    - Toonsterkte (dynamiek)
    - Klankkleur (timbre)
  - B. Vormen-genres-stijlperioden
  - C. Emotionele (affectieve) beleving
4. Daarnaast wordt er aandacht geschonken aan
  - Informatie- en communicatietechnologie (ICT)
  - Concertbezoek
  - Media

Opmerkingen

1. Praktische voorbeelden vindt u in de vierde kolom van het leerplan “Methodologische wenken”.
2. Afhankelijk van de inhoud wordt er met of zonder partituur gewerkt.
3. Het is aan te bevelen om met oefeningen te werken, gekozen uit het repertoire van de leerling.

4. Het bijgestuurd leerplan

Belangrijke opmerking

De onderstaande onderwerpen mogen niet als alleenstaande items worden gezien, maar moeten in het geheel geïntegreerd worden.

A. De parameters

Het is niet noodzakelijk dat de leerlingen weten wat het woord parameter betekent. Het is veel belangrijker dat zij kunnen omgaan met de aangeboden parameters.

Het is zeker niet de bedoeling om elke parameter afzonderlijk uit te diepen, maar wel om, waar het zich voordoet, in te gaan op één of meerdere parameters in een les en dit verdeeld over de drie schooljaren. Dit kan alleen maar renderen als alle leerkrachten hieraan aandacht schenken.

1 Toonduur

Doelstellingen	B/U	Leerinhouden	Methodologische wenken
<p>Onderscheid kennen tussen de begrippen metrum, tempo en ritme.</p> <p>Inzicht hebben in de relatie tussen het tempo, de maatsoort en de ritmische figuren.</p>	<p>B</p> <p>B</p> <p>U</p> <p>B</p>	<p>1. Tempo Tempo aanvoelen en herkennen met en zonder partituur.</p> <p>2. Maatsoort Twee- en driedelige maatsoorten met binaire en ternaire onderverdeling aanvoelen en herkennen. Andere maatsoorten aanvoelen en herkennen.</p> <p>3. Ritmische figuren Het eigen karakter van ritmische figuren onderkennen binnen een bepaalde context.</p>	<p>Oefeningen gericht op:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aanvoelen en herkennen van tempo en tempowisselingen (ritenuto, ritardando, accelerando,..). • Aanvoelen en herkennen van maatsoorten en maatwisselingen. • Aanvoelen, herkennen en noteren van ritmische figuren. <p>Uitvoeren van eenstemmige en meerstemmige ritmische figuren, via</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klappen • Spreekkoren • Eenvoudige ritm. instrumenten

2. a Toonhoogte (horizontaal: melodie)

Doelstellingen	B/U	Leerinhouden	Methodologische wenken
Auditief en visueel herkennen van: <ul style="list-style-type: none"> • Verschil in toonhoogte • Verschil in richting • Intervallen • Zinsbouw 	B	1. Toonaard Herkennen van grote en kleine toonaarden.	1. Toonaard Toonaarden bepalen in partituren.
	U	Kennismaking met andere toonsystemen zoals: <ul style="list-style-type: none"> • Modi • Heletoonladder • Twaalftonenreeks 	Verband kennen tussen de aanverwante toonaarden, eventueel gebruikmakend van de kwintencirkel.
	B	2. Verloop Auditief en visueel herkennen en benoemen van: <ul style="list-style-type: none"> • Herhaalde tonen • Doorgangsnoten en wisselnoten • Toonladderfiguren • Melodie opgebouwd met akkoordnoten • Chromatische wendingen • Melismatische melodie • Intervallen binnen tonaal verband 	2. Verloop Melodisch profiel tekenen van een melodie. Praktische, creatieve oefeningen maken op de melodische figuren.
	U	Kennismaking met versieringen (vanuit de praktijk)	Gehooroefeningen maken op het herkennen en verwoorden van de melodische figuren.

	B	<p>3. Structuur of structurele betekenis Kennis hebben van de begrippen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Motief • Thema 	<p>3. Structuur Fragmenten zelf zingen/spreken en deze auditief en visueel analyseren.</p> <p>Motieven en thema's aanduiden in partituren via beluistering en analyse.</p> <p>Ademhalingstekens en fraseringsbogen aanduiden.</p>
	B	<ul style="list-style-type: none"> • Muzikale volzin <p>Verband leggen tussen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Motief • Thema • Muzikale volzin 	
	B	<p>Een motief herkennen en benoemen in verschillende verschijningsvormen zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ostinaat • Letterlijke en gevarieerde herhaling • Sequens 	
	U	<p>Een motief herkennen en benoemen in verschillende verschijningsvormen zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spiegel • Kreeft • Diminutie (verkleining) • Augmentatie (verbreding) 	
	B	<p>Structuur van een muzikale volzin auditief en visueel herkennen en aanduiden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voor- en nazin • Vraag en antwoord 	
	U	<p>Kennismaking met andere melodietypes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doorstromende melodie (melodie zonder duidelijke zinsstructuren) • Asymmetrische melodie 	

2. b. Toonhoogte (verticaal: samenklank)

Doelstellingen	B/U	Leerinhouden	Methodologische wenken
Verschil kennen tussen éénstemmige en meerstemmige muziek.	B	Auditief herkennen van grote en kleine tertstoonarden.	
	B	Grote en kleine drieklanken in grondligging schrijven, herkennen op een partituur en plaatsen op de belangrijkste functies: tonica, subdominant en dominant, ook vanuit de letterbenaming.	Akkoorden laten benoemen van een eenvoudige begeleiding. Akkoorden in grondligging onder een melodie laten schrijven. (vanuit de letterbenaming)
	U	Omkeringen van grote en kleine drieklanken schrijven, herkennen op een partituur en plaatsen op de belangrijkste functies: tonica, subdominant en dominant, ook vanuit de letterbenaming.	Duidelijke afspraken maken in de school in verband met letterbenamingen.
	B	Een cadens auditief herkennen.	De plaatsen van een cadens terugvinden aan de hand van de delen van een muzikale volzin.
	B	De volmaakte en de halve cadens aanduiden, benoemen en de betekenis ervan kennen, op een partituur. (spanning – ontspanning)	
	U	Auditief en visueel herkennen van een akkoord, een gebroken akkoord, een pedaalnoot en een bourdonbegeleiding.	
	B	Auditief en visueel herkennen van unisono, homofone en polyfone muziek.	
	B	Verschil kennen tussen consonant en dissonant.	

	B	Dissonant in contrast zetten met vals klinkend.	
	U	Kennismaking met onder andere atonaliteit, polytonaliteit, dodecafonie en andere toonsoorten.	

3. Toonsterkte (dynamiek)

Doelstellingen	B/U	Leerinhouden	Methodologische wenken
De meest gebruikte dynamische tekens kennen.	B	De meest voorkomende dynamische tekens herkennen.	Melodieën/thema's beluisteren en voorzien van dynamische tekens (zie A.Warburton: Graded Aural Tests)
Inzicht hebben in de relatie tussen dynamiek en spanning/ontspanning.	B	Het verschil kennen tussen contrastdynamiek en overgangsdynamiek.	Bewust maken van dynamische milieuvervuiling. (mogelijke gehoorschade)
Inwendige voorstelling kunnen maken van dynamische verschillen.			

4. Klankkleur (timbre)

Doelstellingen	B/U	Leerinhouden	Methodologische wenken
<p>Besef hebben van het feit dat elk geluid zijn eigen identiteit heeft.</p> <p>Ruime basiskennis hebben van de verschillende instrumenten.</p>	<p>B</p> <p>B</p> <p>U</p> <p>B</p>	<p>1. Zangstem</p> <p>Het onderscheid kennen tussen hoge en lage stemmen.</p> <p>Het onderscheid kennen tussen sopraan, alt, tenor en bas.</p> <p>Kennis maken met opvallende stemtypes zoals coloratuursopraan, contratenor, ...</p> <p>2. Koor</p> <p>Het onderscheid kennen tussen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een gemengd koor • Een koor van gelijke stemmen zoals <ul style="list-style-type: none"> ➤ Mannenkoor ➤ Vrouwenkoor ➤ Kinderkoor <p>Dit zowel vanuit de partituur als auditief.</p>	<p>Het item 'geluid' aanreiken en de leerling met dit begrip vertrouwd maken. Volgende begrippen laten aan bod komen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Decibel • Geluid/geruis • Harmonieken <p>Aandacht hebben voor het taalgebruik in recensies in verband met klankkleur (scherp, rond, fluwelig, zwoel, ...)</p>

		3. Instrumenten	
	B	Visueel en auditief herkennen van de meest gebruikte instrumenten.	Eigen instrumenten voorstellen door de leerkrachten en de leerlingen.
	B	De verschillende instrumentengroepen kennen: <ul style="list-style-type: none"> • Houtblazers • Koperblazers • Snaarinstrumenten • Slagwerk • Klavierinstrumenten • Elektronische instrumenten 	De bestaande terminologie kan eventueel gebruikt worden van: <ul style="list-style-type: none"> • Aërofonen (elk instrument waarbij geluid wordt voortgebracht via trillingen van een luchtkolom) • Chordofonen (elk instrument waarbij het geluid wordt voortgebracht via trillingen van de snaren) • Membranofonen (elk instrument waarbij het geluid wordt voortgebracht via trillingen door een gespannen vel) • Idiofonen (elk instrument waarbij het geluid voortgebracht wordt via trillingen door het instrument zelf) • Elektrofonen (elk instrument waarbij het geluid elektronisch wordt voortgebracht)
	B	Het verschil tussen klank en notatie kennen bij transponerende instrumenten.	Leerlingen brengen hun instrument mee zodat dit onderwerp aan de praktijk kan getoetst worden.
	U	Kennis maken met de voornaamste transponerende en octaverende instrumenten.	

	U	Kennis maken met historische instrumenten en volksinstrumenten.	
	B	Inzicht hebben in de opbouw van een orkestpartituur.	
	B	<p>4. Orkest/ensemble</p> <p>Het onderscheid kennen tussen de meest voorkomende orkesten en ensembles zoals</p> <ul style="list-style-type: none"> • een symfonieorkest • een harmonieorkest • een fanfareorkest • brass-band • een strijkersensemble • een koperensemble • een jazzcombo • een volksmuziekensemble <p>dit zowel vanuit de partituur als auditief.</p>	

B. Vormen – genres – stijlperioden

Zoals reeds gemeld bij het gebruik van het leerplan kunnen uitbreidingsleerinhouden aan bod komen afhankelijk van het niveau van de groep, omdat we er ons van bewust zijn dat dit geen gemakkelijke materie is, zeker niet voor deze doelgroep (leerlingen tussen 12 en 15 jaar). Net zoals vermeld in de inleiding bij de parameters kan de studie van vormen, genres en stijlperioden alleen maar renderen als alle leerkrachten hieraan de nodige aandacht schenken.

Doelstellingen	B/U	Leerinhouden	Methodologische wenken
Vertrouwd zijn met de termen: <ul style="list-style-type: none"> • Motief • Thema (melodie) • Herhaling • Imitatie • Variatie Basisstructuren herkennen.	B	Aan de hand van duidelijke voorbeelden worden volgende vormen aangeraakt: <ul style="list-style-type: none"> • Liedvorm • Rondovorm • Variatievorm • Canon • Fuga • Sonatevorm 	Vooral werken met eenvoudige voorbeelden. Klemtoon op expositie.
Verschillende genres herkennen. Vertrouwd zijn met deel/beweging en de onderlinge contrasten.	U	Aan de hand van duidelijke voorbeelden worden volgende genres aangeraakt: <ul style="list-style-type: none"> • Cantate • Concerto • Lied • Mis • Motet • Opera/operette/musical • Oratorium • Ouverture • Sonate • Suite • Symfonie/symfonisch gedicht • 	

<p>Kennis maken met de belangrijkste stijlperiodes.</p>	B	<p>Kennis maken met de belangrijkste kenmerken van de volgende stijlperiodes en deze stijlperiodes kunnen plaatsen in een breder, historisch, sociaal en cultureel kader:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Middeleeuwen • Renaissance • Barok • Klassiek • Romantiek • Impressionisme • Expressionisme • Jazz • Hedendaagse muziek (klassiek/pop/volksmuziek/film) 	
	U	<p>Verschillende genres, vermeld in bovenstaande leerinhouden, kunnen plaatsen in de juiste stijlperiode.</p>	

C. Emotionele (affectieve)beleving.

Hier gebruiken we enkel uitbreidingsleerinhouden. Het is de bedoeling dat de leerlingen emoties leren verwoorden.

Doelstellingen	B/U	Leerinhouden	Methodologische wenken
Weten dat muziek gerelateerd wordt aan emoties en deze ook leren verwoorden. Weten dat er verschillende interpretaties zijn van eenzelfde werk.	U	Aan de hand van zeer duidelijke voorbeelden wordt de relatie tussen emotie en muziek aangetoond/verwoord.	Het verwoorden van emoties kan vereenvoudigd worden door het aanreiken van een trefwoordenlijst. (mogelijkheden zie bijlage) Verslag maken van een concert. Lezen van een muziekcensie.

5. Evaluatie

AMC heeft tot doel de leerlingen nieuwsgierig en enthousiast te maken voor kunstbeleving in het algemeen en muziek in het bijzonder, zoals we het in de doelstelling reeds noteerden.

Dit wordt gepeild via procesevaluatie, wat in het vak AMC van zeer groot belang is, en ondersteund door productevaluatie.

Productevaluatie:

- Geregeld peilen naar de verworven kennis(basisinhouden), via schriftelijke en verbale(niet tijdrovende)communicatie (zonder dat dit een doel op zich wordt.)
- Peilen naar de coherentie van de verschillende parameters
- Bezoeken van concerten en maken van evaluaties.

Procesevaluatie is in het vak AMC van zeer groot belang.

Procesevaluatie :

- Betrokkenheid van de leerling
- Positieve attitude van de leerling
- Aanwezigheid van de leerling
- Communicatieve vaardigheden van de leerling
- Creativiteit van de leerling

6. Bijlage bij de emotionele (affectieve) beleving

Inleiding

We hebben ons voor deze bijlagen gebaseerd op een uittreksel uit een artikel dat verscheen in "Ouverture", tijdschrift voor muziekpedagogie, tweede jaargang, nr. 4, september/oktober 1993.

Muziek kan verwijzen naar bepaalde indrukken of stemmingen. Deze zijn vaak subjectief gekleurd, en zijn dus onmogelijk op een objectieve wijze te beschrijven. Toch zijn er vanuit de psychologie een aantal methodes ontwikkeld om een dergelijke subjectieve inhoud op een min of meer exacte wijze te benaderen.

We geven vier voorbeelden uit het psychologisch onderzoek om aan te tonen in welke richting men kan denken bij de operationalisering van de subjectieve factor bij het luisteren naar muziek.

Deze vier voorbeelden zijn:

- De adjectieflijsten van Hevner-Farnsworth
- Het polariteitsprofiel van Osgood
- Basisemoties vermeld in het boek "Emotionele intelligentie" van D. Goleman
- Gezichten die emoties uitdrukken

- **De adjectieflijsten van Hevner-Farnsworth.**

Deze adjectieflijsten werden aanvankelijk samengesteld door Hevner, en werden later aangepast door Farnsworth. Ze bevatten tien groepen van adjectieven, die elk een bepaalde sfeer proberen weer te geven.,

Bij het beluisteren van een muziekfragment kan men deze overlopen en voor zichzelf uitmaken aan welke klasse het gehoorde fragment of het volledig muziekwerk kan worden toegewezen. De toewijzing gebeurt niet op basis van één adjectief, maar op basis van een tros van adjectieven, die dan een betekenisklasse uitmaken.

Groep 1

blijmoedig
vrolijk
gelukkig
vreugdevol
helder
prettig
speels
levendig

Groep 2

wonderlijk
fantastisch
licht
eigenaardig
grillig
vreemd

Groep 3

delicaat
gracieus
lyrisch

Groep 4

dromerig
bedwaard
sentimenteel
sereen
kalmerend
zacht, teder
rustig
vreedzaam

Groep 5

verlangend
pathetisch
klagend
smachtend
reikhalzend

Groep 6

donker
depressief
treurig
somber
melancholisch
droevig
zielig
verdrietig
ernstig
sober, matig
plechtig
tragisch

Groep 7

gewijd
geestelijk

Groep 8

indrukwekkend
dramatisch
nadrukkelijk
majestueus
triumferend

Groep 9

opgewonden
in vervoering brengend
opwindend
opgevrolijkt
onstuimig
krachtig

Groep 10

teleurgesteld

- **Het polariteitsprofiel van Osgood**

Bij deze manier van werken is het de bedoeling te komen tot een genuanceerde verbale beschrijving van de emotionele, affectieve en esthetische kwaliteiten van de muziek. Daarvoor worden meer dan 70 adjectiefparen gebruikt die telkens twee polen van een dimensie vormen, met daartussen een schaalverdeling van 6 trappen.

Het is de bedoeling om bij het beluisteren van de muziek deze lijst te overlopen en een kruisje te plaatsen op één van de mogelijke plaatsen tussen beide polen van de adjectieven die voor de beluisterde muziek in aanmerking komen. De adjectieven zijn verder volledig onafhankelijk van elkaar gerangschikt, in die zin dat er geen verband is tussen twee polariteiten die mekaar opvolgen in de lijst. Het voordeel van deze manier van werken is dat de belevingswereld van de leerling wordt gestimuleerd, en dat de leerling aan de hand van deze uitbreiding van de woordenschat belevingsinhouden leert herkennen die zonder verbale omschrijving waarschijnlijk niet zouden worden opgemerkt.

vloeiend	stokkend
behaaglijk	drukkend
onbepaald	bepaald
open	gesloten
dik	dun
geordend	toevallig
plechtig	vrijpostig
naïef	kunstig
ernstig	speels
wankel	stabiel
vertrouwd	vreemd
eng	wijd
gecompliceerd	eenvoudig
objectief	subjectief
zwak	sterk
ruw	glad
verrassend	volgens verwachting
statisch	dynamisch
schijnbaar	echt
natuurlijk	gekunsteld
indrukwekkend	vlak
fijn	grof
vol uitdrukking	mat
koel	vol gevoel
klaar	vaag
oneffen	effen
levendig	doods
oppervlakkig	diepzinnig
dromerig	nuchter
meerdere	eenduidig
robuust	teer
hoekig	rond
opgewonden	afgemeten
innig	schalks
opgewekt	klagend

vol
voortuitgaand
gespannen
donker
hartstochteliik
actief
aangenaam
kleurig
stijf
gespannen
onregelmatig
krachtig
ver
bescheiden
terughoudend
schrijdend
schoon
klinkend
vertragend
diffuus
troebel
week
warm
treurig
mystiek
moe
rustgevend
massief
interessant
gemilderd
symmetrisch
lenig
arm
agressief
banaal
zwerig
afwaarts
licht

leeg
ronddraaiend
los
helder
teder
passief
onaangenaam
vaal
gracieu
uitgerekt
regelmatig
gedempt
dicht
trots
opdringerig
glijdend
hateliik
dof
ijlend
geconcentreerd
glanzend
hard
koud
vrolijk
doorzichtig
levendig
ophitsend
licht
vervelend
intensief
asymmetrisch
stijf
rijk
vreedzaam
geniaal
geremd
opwaarts
zwaar

- **Basisemoties vermeld in het boek “Emotionele intelligentie” van Goleman**

De belangrijkste groepen en een aantal van hun verwanten zijn:

- **Woede:** furie, verontwaardiging, wrok, toorn, wrevel, verbolgenheid, ergernis, bitterheid, animositeit, hinder, irritatie, vijandigheid en, misschien in het uiterste geval, pathologische haat en gewelddadigheid.
- **Verdriet:** smart, rouw, vreugdeloosheid, zwaarmoedigheid, melancholie, zelfmedelijden, eenzaamheid, bedroefdheid, wanhoop en, in pathologische gevallen, zware depressie.
- **Vrees:** bezorgdheid, ongerustheid, nervositeit, zorg, ontzetting, wantrouwen, alertheid, angst, zenuwachtigheid, afgrijzen, schrik. Als een psychopathologie: fobie en paniek.
- **Vreugde:** geluk, plezier, opluchting, tevredenheid, vervoering, verrukking, geamuseerdheid, trots, sensueel genot, extase, voldoening, beloning en euforie.
- **Liefde:** acceptatie, vriendelijkheid, vertrouwen, aardigheid, affiniteit, toewijding, adoratie en verliefdheid.
- **Verrassing:** schok, verbijstering, verbazing, verwondering
- **Walging:** verachting, minachting, misprijzen, verafschuwing, aversie, afkeer, weerzin.
- **Schaamte:** schuldgevoel, verlegenheid, teleurstelling, wroeging, vernedering, spijt, gêne, berouw.

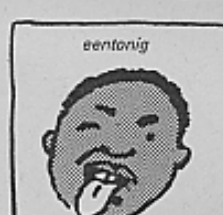

• **Gezichten die emoties uitdrukken**

Ik vind het .....

NAAM

KLAS WERKBLADNUMMER

DATUM

vreemd 	apart 	rotherrie 	saai
langdradig 	lekker swingend 	te gek 	niet bijzonder
fantastisch 	vervelend 	wreed 	eentonig
XPRVTSG 	schitterend 	slijmerig 	verleidelijk
geeft een warm gevoel van binnen 	kan het niet wat zachter 	hartstikke goed 	duf
ouwe troep 	romantisch 	dreigend 	indrukwekkend